

บทที่ 1

คำนำ

ประเทศไทยจะเจริญก้าวหน้าต้องมีการพัฒนาศักยภาพของประชาชนอย่างเสมอภาคและต่อเนื่องอย่างยั่งยืนในทุกด้าน สำหรับสุขภาพและสมรรถภาพทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้วว่าการออกกำลังกายและเล่นกีฬาอย่างสม่ำเสมอเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญสามารถช่วยพัฒนาคนให้มีร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์มั่นคง เพิ่มพูนสติปัญญา พัฒนาคุณลักษณะประจำตัวได้อย่างดี โดยเฉพาะความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความอดทนพากเพียร ความมีระเบียบวินัย และความมีน้ำใจนักกีฬา ซึ่งเป็นยอดปรารถนาของทุกสังคมโลก โดยเฉพาะแผนการพัฒนากีฬาขั้นพื้นฐานตามแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติทั้งสามฉบับเน้นการปลูกฝังเด็กและเยาวชนให้เห็นความสำคัญและยอมรับว่าการออกกำลังกายและเล่นกีฬาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต

1.1 สภาพของปัญหา

จากการศึกษาสภาพตัวบ่งชี้การพัฒนากีฬาของไทย พ.ศ. 2538 เกี่ยวกับกีฬาขั้นพื้นฐานและการศึกษาตัวบ่งชี้การพัฒนากีฬาของไทย: การพัฒนากีฬาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2540 ทำให้ได้ทราบถึงองค์ประกอบหรือตัวบ่งชี้ในการพัฒนากีฬาขั้นพื้นฐานทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนมีหลายด้านและมีลักษณะสำคัญหลายประการ ซึ่งยังคงเป็นปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนากีฬาขั้นพื้นฐาน เช่น ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านสนามกีฬาและสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการจัดดำเนินการ เป็นต้น (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2538 และ 2540) และจากการมีแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2530-2539), ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2540-2544), ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2545-2549) ทุกฉบับได้ให้ความสำคัญในการพัฒนากีฬาขั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดเป้าหมายให้เด็กและเยาวชนได้ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ มีการปรับปรุงหลักสูตรพลศึกษา มีครูผู้สอนวิชาพลศึกษาในระดับประถมศึกษาเพิ่มขึ้นและครูได้รับการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องเป็นต้น แต่จากผลการประเมินการดำเนินงานของแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2540-2544) พบว่า การดำเนินงานตามเป้าหมายที่วางไว้ยังมีปัญหาในแต่ละแผนงานหลัก ซึ่งสรุปประเด็นแผนงานหลักที่ 1 การพัฒนากีฬาขั้นพื้นฐาน มี 8 เป้าหมาย ผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย 4 เป้าหมาย และยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย 4 เป้าหมาย

ผลการดำเนินงานที่เป็นไปตามเป้าหมาย คือ (สำนักวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา, 2546)

1. เด็กและเยาวชนออกกำลังกายและเล่นกีฬาอย่างสม่ำเสมอ ร้อยละ 60
2. มีศูนย์กีฬาตำบลครบทุกตำบล

3. หลักสูตรพลศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษาได้รับการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4. สถานศึกษามีสถานที่เล่นกีฬาที่ได้มาตรฐานมากขึ้น

ผลการดำเนินงานที่ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย คือ

1. มีครูพลศึกษาในระดับประถมศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 10 ต่อปี
2. ครูผู้สอนพลศึกษาและกีฬาทุกคนได้รับการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง
3. มีผู้ฝึกสอนกีฬาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพอย่างน้อยตำบลละ 1 คน
4. มีอาสาสมัครเป็นผู้นำกีฬาขั้นพื้นฐานหมู่บ้านละ 1 คน

ในปี พ.ศ. 2546 พรรณชิตา โชติมนโนธรรม, ธนิตา ทองมี และสุรสิทธิ์ ส่งทานินทร์ ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการออกกำลังกายของนักเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย พบว่า

1. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการออกกำลังกายของนักเรียนระดับประถมศึกษาประกอบด้วย ครอบครัวและเศรษฐกิจ โรงเรียน จิตวิทยา สุขภาพ และอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการออกกำลังกายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ ครอบครัวและเศรษฐกิจ โรงเรียน จิตวิทยา สุขภาพ และอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการออกกำลังกายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ ครอบครัวและสภาพเศรษฐกิจ โรงเรียน จิตวิทยา สุขภาพ และอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

แผนพัฒนาการกีฬาแห่งประเทศไทย ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2545 - 2549) การกีฬาแห่งประเทศไทย (2544) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การพัฒนาการกีฬาระดับพื้นฐาน

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความสามารถขั้นพื้นฐานในการเล่นกีฬา มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกกำลังกายและเล่นกีฬามีเจตคติที่ดีและมีทักษะพื้นฐานในการเล่นกีฬาสามารถเล่นกีฬาได้ คูกีฬาเป็น มีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัยและน้ำใจนักกีฬา สามารถนำทักษะการออกกำลังกาย และเล่นกีฬาไปใช้ในชีวิตรประจำวันเพื่อสุขภาพและห่างไกลสิ่งเสพติด รวมทั้งเป็นพื้นฐานในการพัฒนา กีฬาไปสู่ความเป็นเลิศ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

เป้าหมาย

1. เด็กและเยาวชน ร้อยละ 80 ออกกำลังกายและเล่นกีฬาเป็นประจำตามความถนัดและความ

สนใจของตนเอง อย่างน้อยวันละ 30 นาที ไม่น้อยกว่า 3 วันต่อสัปดาห์

2. เด็กและเยาวชน ร้อยละ 80 มีความรู้ ทักษะและมีทักษะในการเล่นกีฬาขั้นพื้นฐานรวมทั้งได้รับการพัฒนาให้มีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย และน้ำใจนักกีฬา
  3. มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรพลศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานถึงระดับอุดมศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชน รวมทั้งบุคคลกลุ่มพิเศษได้เรียนวิชาพลศึกษา และเข้าร่วมกิจกรรมโครงการพลศึกษาในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
  4. มีครูพลศึกษาที่มีวุฒิทางพลศึกษาทำหน้าที่สอนและจัดกิจกรรมพลศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 5 ต่อปี และครูผู้สอนพลศึกษาและกีฬาได้รับการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องทุกปี
  5. สถานศึกษาและชุมชนมีสถานที่ออกกำลังกาย และเล่นกีฬาที่ได้มาตรฐานอย่างน้อย 1 ชนิดกีฬา มีอุปกรณ์กีฬาที่มีมาตรฐานครบทุกตำบล และมีการส่งเสริมให้จัดกิจกรรมออกกำลังกายและเล่นกีฬาอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง
  6. มีอาสาสมัครกีฬาที่มีความรู้ความสามารถทางการกีฬาทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกสอนกีฬาขั้นพื้นฐานและจัดกิจกรรมออกกำลังกายและเล่นกีฬาในทุกตำบลเพื่อเป็นแกนนำในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน
  7. มีการจัดตั้งศูนย์กีฬาและมีอุปกรณ์กีฬาที่ได้มาตรฐานครบทุกตำบล เพื่อเป็นศูนย์ฝึกกีฬาขั้นพื้นฐานของชุมชน โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารศูนย์กีฬาตามความต้องการของชุมชน
- ดังนั้นการศึกษาปัจจัยหรือองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาการกีฬาขั้นพื้นฐานตามแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2545-2549) จะช่วยเป็นแนวทางให้กลุ่มเด็กและเยาวชนทุกพื้นที่ได้ออกกำลังกายและเล่นกีฬาเป็นประจำอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมทั้งเป็นพื้นฐานในการพัฒนากีฬาไปสู่ความเป็นเลิศและอาชีพ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์การกีฬาขั้นพื้นฐาน
- 1.2.2 เพื่อนำเสนอเชิงนโยบาย ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์การกีฬาขั้นพื้นฐานทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 เป็นการวิจัยเชิงเอกสารจากรายงานการวิจัย และเอกสารประกอบการประชุมที่เกี่ยวข้อง เป็นสำคัญ

1.3.2 ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิและจัดสนทนากลุ่ม

1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ปัจจัย หมายถึง สิ่งที่ช่วยส่งเสริมหรือกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม พลศึกษาและกีฬา ทั้งในและนอกสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วยนโยบายและการบริหารงาน, องค์กรที่ รับผิดชอบ, บุคลากรทางการออกกำลังกาย/กีฬา, สนาม/อุปกรณ์กีฬาและสิ่งอำนวยความสะดวก, งบประมาณ และความร่วมมือของประชาชน/ชุมชน

กีฬาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การออกกำลังกายหรือการเล่นกีฬาที่ใช้ทักษะกีฬาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ เจตคติ และทักษะกีฬา ทำให้สามารถเล่นกีฬาได้และดูกีฬาเป็น โดยมุ่ง พัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ก่อให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย และ น้ำใจนักกีฬา

ยุทธศาสตร์กีฬาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนากีฬาชาติ หมายถึง การจัดดำเนินการกีฬาขั้น พื้นฐานเชิงรุกที่จะนำไปสู่การพัฒนากีฬาชาติต่อไป ประกอบด้วยปัจจัย ดังนี้ นโยบายและการบริหารงาน, องค์กรที่รับผิดชอบ, บุคลากรทางการออกกำลังกาย/กีฬา, สนาม/อุปกรณ์กีฬาและสิ่งอำนวยความสะดวก, งบประมาณและความร่วมมือของประชาชน/ชุมชน

เด็ก หมายถึง บุคคลที่มีอายุไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์

เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 24 ปีบริบูรณ์

การออกกำลังกาย หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่มีการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เพื่อสุขภาพ เพื่อความสนุกสนาน และเพื่อสังคม โดยใช้กิจกรรมง่าย ๆ หรือมีกฎ กติกาการแข่งขันง่าย ๆ เช่น วิ่ง กระโดดเชือก การบริหารร่างกาย การยกน้ำหนัก แอโรบิกแดนซ์ วายน้ำ จักรยาน เกมและ การเล่นเกมเป็นต้น

การเล่นกีฬา หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่ทำให้มีการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย โดยใช้ทักษะกีฬาและมีวัตถุประสงค์เพื่อสุขภาพ เพื่อความสนุกสนาน เพื่อสังคม เพื่อการแข่งขัน โดยจะ

เครื่องคัดต่อกฏกติกาของการแข่งขัน เช่น การเล่นฟุตบอล รักบี้ฟุตบอล บาสเกตบอล แบดมินตัน เทนนิส กอล์ฟ วายน้ำ ตะกร้อ วอลเลย์บอล ฯลฯ

การออกกำลังกายและเล่นกีฬาเป็นประจำ หมายถึง การออกกำลังกายและเล่นกีฬาอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 3 วันต่อสัปดาห์ วันละไม่น้อยกว่า 30 นาที

การพัฒนากีฬาชาติ หมายถึง กีฬาสมัครเล่นที่ทำการแข่งขันทุกระดับทั้งภายในและระหว่างสถานศึกษาระดับนักเรียน และระดับนิสิตนักศึกษา เป็นต้น

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 1.5.1 ทำให้ทราบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนากีฬาขั้นพื้นฐาน
- 1.5.2 ทำให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านยุทธศาสตร์การกีฬาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนากีฬาชาติ
- 1.5.3 ทำให้หน่วยงานทางการกีฬาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แนวทางในการสร้างเครื่องมือเพื่อพัฒนากีฬาขั้นพื้นฐานต่อไป